

dežja ali rose. S tem namreč prenašamo in pospešujemo razne bolezni na listju. Paziti pa moramo, da pri trganju ne poškodujemo cvetja in mlade ter nerazvite stroke.

Kot sem že omenil, imamo okoli tisoč vrst različnega fižola. Pri nas gojimo večji del domače sorte, ki so nekatere jako dobre. Vendar pa je prav, če pregledamo še izbor fižola, ki so ga sestavili naši strokovnjaki in je odobreno od kr. banske uprave. Večina teh vrst ni za polje, marveč le bolj za vrtno zemljo in se uživa strožji. Ker pa so te sorte brezvitne (nežilaste), so posebno primerne za uživanje doma kot tudi za na trg.

Grmičarji z zelenimi brezvitnimi stroki:

Saxa je zelo dobra in zgodnja vrsta, ki je popolnoma brezvitna. Strok je raven in 12 cm dolg. Ker pa je zelo odporen proti pegavosti in je hitro v zorenju, se priporoča tudi za julijske in avgustove setve. Zrelo zrnje je rumenkasto-zeleno.

Konzerva pa cvete belo. Seme je marmorirano in tudi precej odporno. Strok je malo krajši. Stroki so zelo primerni za vlaganje in vkuhanje.

Hinrichov orjak je zelo rodovitna in precej odporna vrsta. Strok je do 15 cm dolg, seme je marmorirano. Dozori meseca julija.

Grmičarji z zelenimi, a nekoliko žilastimi stroki:

Sto za enega je precej pozna sorta, ki pa je močno odporna. Strok je kratek in ozek, seme je rumeno.

Grmičarji z rumenimi stroki:

Mont d'or je pri nas precej priljubljena vrsta z jakookusnimi stroki, ki pa niso posebno odporni proti pegavosti. Zrna so črnorjava.

Kralj maslencev ima močno ukrivljen strok z rumenkastim zrnem. Zori precej pozno. Primeren je za vkuhanje.

Superba dela močno košate zrne in zori bolj pozno. Strok je 15 cm dolg in precej raven, seme je belkasto. Primeren za vkuhanje, ker obdrži barvo.

Preklarji:

Weddingen je precej rodovitna in zgodaj zrela vrsta in jo pričnemo trgati že meseca avgusta. Strok je raven in precej dolg, seme je čisto belo.

Mojstrovina je prejšnji vrsti precej sorodna.

Imperator cvete in zori precej pozneje, je pa zelo okusen. Seme je belo.

Cipro je pri nas najbolj razširjen fižol, ki ga prav pogosto sade tudi po njivah. Največ se ga proda v inozemstvo. Seme je bledorumenkastoumazano z rjavimi pegami.

Kifeljčar, tudi krivček imenovan, je vsem znana sorta. Seme je vijoličasto in rjavkasto. Navadno pa se dobi pri nas čisto krivčkovo seme zelo težko, ker se je večinoma že izrodil.

Zlata krona je pa manj znani natiški fižol, ki cvete belo. Strok je debel, dolg in raven, a proti koncu ukrivljen.

Fižol nima mnogo sovražnikov, le varovati ga moramo pred mrazom, ga pravilno obirati in paziti, da ne postane rjast. Pred pegavostjo ga obvarujemo, če seme razkužimo z usplumom.

0 jalovosti goveje živine

Splošno se opaža, da v krajih visoko razvite živinoreje pojenjuje rodovitnost krav. Krava se sicer poja in moka, a ostane kljub tem znakom nerodovitna. Gornjedonovski živinorejci so stikali za vzrokom in zasumili, da mora biti nerodovitnost v neki zvezi s povečano mlečnostjo in težo krav. Ker je pojav nerodovitnosti precej splošen v krajih z bolj razvito živinorejo, so se njegovega raziskavanja lotili živinozdravniki in eden izmed njih, dr. Wille, je svoja dognanja podal v posebni knjigi.

Po dognanjih omenjenega živinozdravnika

je pojav nerodovitnosti, v kolikor ni utemeljen v boleznih, v resnici v zvezi z večjo mlečnostjo krav. Teletenje in molznost sta v živalskem telesu dve lastnosti, ki se ne dopolnjujeta, marveč si od neke meje nasprotujeta. Krava, ki daje mnogo mleka, ima močno krvno vime. Krvne stanice vimena so raztegnjene in napolnjene. Nasprotno pa mora kri krožiti v maternici in spolovilih, če naj krava obreji. Čim se nahaja preveč krvi v vimenu, mora krava ostati nerodovitna. Sicer morejo biti tudi drugi vzroki nerodovitnosti, pa pri pdravi kravi je največja verjetnost v navedenem.

Kako si živinorejci v takih primerih pomagajo? Krave, ki se pojajo, morajo biti najprej v zdravem, svetlem, zračnem hlevu, biti morajo primerno krmljene in se morajo dovolj gibati. A to še ni vse. Umetnim potom je treba nadalje doseči, da začne kri živahneje krožiti tudi v spolovilih. To je mogoče doseči na sledeči način: s pomočjo gumijaste cevke, ki je

na enem koncu razširjena v žogi podobno obliko, in katere drugi konec je preluknjan z malimi luknjicami, se vbrizgne v smeri maternice za nekako skodelico skuhane, 38—40 stopinj tople vode, v kateri smo po kuhanju raztopili žličico kreolina in lizola ali lizoforma. Vbrizg se izvrši s precejšnjim sunkom. Imenovani živinozdravnik svetuje, naj bi se tako postopalo pri vsaki kravi, in sicer predvsem pri telicah, ki se nočejo pojati, nadalje pri kravah in junicah dva dni po tem, ko smo jih gnali k biku, pri kravah v 4. ali 5. tednu po teletenju, in če se ne pojajo, v 8. ali 10. tednu. Ker je ta postopek za naše živinorejce še nekaj povsem novega, naj se izvede vsaj v prvih primerih vedno sporazumno in po možnosti ob živinozdravnikovi prisotnosti, ki bo prej ugotovil, če krava ne boleha na tej ali drugi notranji bolezni. Vsekakor pa je nasvet sam vreden, da si ga zaenkrat zapomnimo in pri prvi potrebi preizkusimo.

Razmnožujemo sobne rastline s potaknjenci!

Skoraj vse sobne rastline razmnožujemo s potaknjenci. Posebno se rade zakoreninijo fuksije, pelargonije, guanium, begonije, vanilije in še mnoge druge cvetice, kakor tudi pollesaste rastline.

Vrščiki, ki jih bomo vzeli za potaknjence, morajo biti zdravi, dozoreli, ne premehki. Potaknjence odrežemo čim bliže staremu lesu, ali pa vzamemo še majhen del starejšega lesa ali rastline z njim. Te se posebno radi okoreninijo. Potaknjenci naj imajo 3—6 listov. Zadnji list odstranimo, ker bi ta itak odmrl.

Rez izvršimo pod kolenom ali očesom. Ta pa mora biti popolnoma gladka in vzporedna s kolenčkom. Tu se namreč rana najhitreje zaceli, tvori se »kalus«, iz katerega poženo koreninice. Potaknjence vtikamo v zemljo le tako globoko, da stoje trdno. Čim bliže so površini, tem hitreje se vkoreninijo. Zemlja naj bo močno pomešana z mivko, da preprečimo gnitje. Posoda, v katero vtikamo potaknjence, naj bo globoka, da jo lahko pokrijemo s steklom. Potaknjence v loncih pa pokrijemo s steklenim zvoncem.

Potaknjence zalivamo bolj poredkoma, a orosimo jih večkrat dnevno, ker ljubijo vlažno toploto. Pred sončnimi žarki jih moramo senčiti. Dnevno jih moramo pregledati in odstraniti vse gnile liste.

Rože,

važno domače zdravilo in zaslužek revnih

Kitajski jeglič

(lat.: primula chinensis ali sinensis)

Med najbolj znane cvetke spadajo jeglič, ki jih poznamo nad 210 vrst. Pozdravljajo te med prvimi rastlinami, trobenticami kraj gozdov, po grmovju in na sončnih obronkih.

Kitajski jeglič je doma na južnem Kitajskem. Ima dolge pecljate liste, mnogocvete kobile in pitane cvete. Spada med lepotne rastline zmernejšega pasa in ne potrebuje pozimi več kot 1—2 stopinj Celzija. Ima mnogo različkov v vseh mogočih odtenkih rdeče barve. Lep je, raste rad in je zelo priljubljen. Pri nas ga dobiš za majhen denar pri vrtnarjih, ki ga goje čez zimo v cvetlič-nakih, poleti pa na prostem. Njegovo seme se seje od maja do junija. Preden se zasadi v lončke, ga je treba večkrat presaditi. Cvete vso zimo, posebno pa na pomlad. Ljubiteljice rož ga zelo cenijo. Pri nas krasimo prav radi z njim oltarje. Malo komu je pa znano, da povzroča ta ljubka cvetica skoro neprebralen dražaj pri ljudeh, ki so zanj sprejemljivi. Kitajski jeglič izloča namreč kot nekatere druge rastline na svojih kratkih lasikih na cvetnih listih (na vencu itd.) brezbarvno, gosto, sluzasto snov, ki kristalizira monoklinsko. Netopljiva je v vodi in razredčeni solni kislini, topilna pa v kalijevem lugu (10%), alkoholu (96%), etru, kloroformu in bencolu. Da se destilirati. Pri pogledu od strani se svetilka rumenkasto-zeleno.

Ko so vrščiki dobro zakoreninjeni, jih presadimo v majhne lončke z bolj rahlo zemljo. Pozneje pa jih ponovno presadimo v prst, ki ustreza posameznim vrstam.

Včasih želimo imeti bolj košate rastline, zato odščipnemo potaknjencu vršček. Tako se cvetica bolj zgrmči.

V Franciji in Italiji je razširjeno tudi razmnoževanje trdih, lesastih, sobnih okrasnih grmov na prav poseben način. V ta namen vzamemo lep, pokonci rastoč vršček rastline, ki mu na primerem mestu napravimo po dolgem kratko zarezo, v katero vtaknemo kamenček, da ostane reza odprta. Vršček ovijemo s pločvino ali lepenko v obliki škrniclja, ki ga pričvrstimo na deblo rastline. Prav tako privežemo tudi mladiko. Škrnicelj napolnimo z vresnico ali kako drugo lahko zemljo, dobro premešano z mivko. Zemljo pokrijemo z mahom in dobro zalijemo. Tako razmnoževanje se obnese le, če so poganjki mladi (1—3 leta stari) in trdno privezani, da jim veter, ko jih maje, ne potrga koreninice. Tudi na zalivanje ne smemo pozabiti.

Do jeseni so navadno že vsi zakoreninjeni. Previdno odvajamo ovoj, jih odrežemo od rastline-matere in jih vsadimo v lonce.

Nekateri ljudje so za to snov zelo občutljivi že od mladosti. Zadostuje rahel dotik in že se pojavi vnetje, ki traja čisto do sedem tednov, četudi ne prideš več v bližino teh jegličev. Vnetje je sorazmerno količini omenjene sluzaste snovi. Latentna doba znaša šest ur. Po naravi je vnetje najhujše drugi in tretji dan. Pozna se čisto po več mesecih. Pri ponovnem dotiku se razvije na istih mestih kot prvič, četudi ne pridejo vsa ta mesta v stik s sluzasto snovjo. V času vnetja je organizem bolj občutljiv tudi za druge dražljive snovi. Za sluzasto snov kitajskega jegliča je občutljivih kakih 40% ljudi. Posebno občutljivi so nežni deli kože.

Črni trn ali trnjolica

(lat.: prunus spinosa)

raste povsod, posebno pa ob robovih gozdov. Ima kot sneg bel droben cvet; ki se razcvete v aprilu in maju. Poedini grmi so beli kot šotori. Ob suhem vremenu se cvetje previdno obere in hitro na soncu posuši. Če se cvetje obere ob slabem vremenu in se slabo posuši, je cvetje rjave barve ter za čaj neporabno. Čaj od cvetja črnega trna se jemlje kot sredstvo za čiščenje krvi, potenje, zdravi bolezni pljuč, kašelj, povojno deluje na krče, pospešuje izločanje skalnice ter ugodno vpliva na delovanje želodca. Zreli plodovi popravljajo slab želodec, zaustavljajo proliv (drisko) in krvavenje ter zdravijo bolezni ledvic in mehurja. Zdravilnost črnega trna so poznali že stari grki in rimski zdravniki.

Evropski macesen

(lat.: larix europaea)

je zeleno iglasto drevo, ki izgubi jeseni igle. Debelo ima razpokano skorjo. Igle rastejo v šopih in so